

Leren door te doen

Onderzoek naar het belang van NME bij Duurzaamheidscentrum Weizigt voor het primair onderwijs

Duurzaamheidscentrum Weizigt

Auteur: Team Duurzaamheidseducatie Weizigt

Datum: Januari 2016

Versie: Definitief

Inleiding

Duurzaamheidscentrum Weizigt (hierna Weizigt) wil inwoners van de Drechtsteden stimuleren tot duurzaam denken en handelen zodat zij nu en in de toekomst kunnen bijdragen aan een duurzame en leefbare samenleving.

Om deze doelstelling te behalen, verzorgt Weizigt projecten op het gebied van duurzaamheidseducatie, lessen in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs, rondleidingen, workshops en bijeenkomsten. In ruim 35 jaar is er voor het onderwijs een ruim aanbod opgebouwd. Ook kunnen scholen bij Weizigt terecht voor leskisten en ondersteunende middelen en verschillende (levende) lesmaterialen.

De waarde van natuur- en milieueducatie bij Weizigt

Met de huidige veranderingen in het natuur- en milieueducatiewerkveld is Weizigt op zoek naar haar nieuwe rol. De laatste paar jaar is door verschillende bezuinigingen het aanbod gekrompen. Regelmatig dringen bij beleidsmakers verschillende vragen zich op over het al dan niet afschaffen van de leskisten en de nood het educatief aanbod te vernieuwen/moderner te maken. Deze laatste vraag leeft ook binnen het educatieteam van Weizigt als ook de vraag of het aanbod nog past bij de vraag van het onderwijs. Daarom is het belangrijk te weten hoe de doelgroep er zelf over denkt. Is het aanbod goed of missen zij bepaalde thema's of werkvormen? En wat doen leerkrachten als het niet meer mogelijk is om bij Weizigt een NME-les volgen of een leskist te lenen?

In dit kader wilde Weizigt weten hoe de scholen uit de Drechtsteden het huidige educatief aanbod beoordelen. Weizigt is daarom na de zomervakantie van 2015 gestart met een klanttevredenheidsonderzoek (KTO).

Onderzoeksvragen

- Hoe is het gesteld met de bekendheid van het NME-aanbod van Weizigt?
- Hoe waarderen scholen de lessen (inhoud, begeleiding, lesboekje) op het terrein bij Weizigt?
- Waarom maken scholen gebruik van het lesaanbod bij Weizigt?
- Welk alternatief hebben scholen als zij geen lessen meer kunnen volgen bij Weizigt?
- Zijn scholen bereid om voor een les of voor het gebruik van een leskist te betalen?
- Wat betekent natuur- en milieueducatie voor scholen en hun leerlingen?

Onderzoeksofzet en uitvoering

De doelgroep van het KTO is het primair onderwijs in de Drechtsteden (dit is inclusief Dordrecht). Scholen die na de zomervakantie van 2015 deelnamen aan een les bij Weizigt, kregen aan het begin van de les de enquête uitgereikt door een medewerker van Weizigt met het verzoek deze tijdens de les in te vullen. Aan het einde van de les, wanneer de enquête was ingevuld, werd deze weer ingenomen. Er zijn 27 enquêtes verspreid en ingevuld teruggegeven. Sommige leerkrachten vonden het prettiger om de enquête op school in te vullen. Ook deze enquêtes zijn teruggekomen bij Weizigt. De onderzoeksperiode duurde zes weken met een respons van 100%.

Respons scholen

Twaalf scholen uit Dordrecht en één school uit H.I.Ambacht zijn gedurende zes weken bij Weizigt geweest voor NME-lessen. Een aantal scholen heeft met verschillende groepen van de school een bezoek gebracht aan Weizigt. Samen hebben deze scholen 27 lessen gevolgd.

Uitslag KTO Duurzaamheidscentrum Weizigt

1 Bekendheid met en tevredenheid over de lessen bij Weizigt

In dit hoofdstuk komt de bekendheid met en de tevredenheid over de lessen bij Weizigt aan bod. Kennen de leerkrachten het gehele lesaanbod en hoe beoordelen zij de les die zij op dat moment volgden? De leerkrachten die op dat moment een 'doe-het-zelf les' gaven, konden niet aangeven hoe zij de begeleiding door vrijwilligers dan wel medewerkers waardeerden. Bij deze les begeleidt de leerkracht namelijk zelf de les. De vraag 'wat vindt u van de begeleiding van deze les?' is daarom hen niet beantwoord.

Leerling meet de Co2 in de klas tijdens de les Energieke Scholen. (Foto: Duurzaamheidscentrum Weizigt)

1.1 Bekendheid met het totale lesaanbod van Weizigt

De respondenten zijn zeer tevreden over het totale aanbod van Weizigt en waarderen dit met een 8,5. "Overzichtelijk lesmateriaal, goede begeleiding en goede samenwerking met medewerkers". Wel geven leerkrachten aan dat zij het jammer vinden dat het aantal lessen en de diversiteit van de lessen verminderd is. Een aanbod voor de leerlingen uit groep drie wordt gemist. "Jammer dat bepaalde lessen voor groep drie geschrapt zijn. Voor groep drie is er nu weinig keus". Van alle respondenten kent slechts één leerkracht het totale aanbod van Weizigt niet.

'Bent u bekend met het lesaanbod van Duurzaamheidscentrum Weizigt?'

- Ja: 92 %
- Nee: 4 %
- Geen antwoord: 4 %

2 Waarom volgen de scholen een NME-les bij Weizigt?

In dit hoofdstuk wordt weergegeven wat de beweegredenen voor de scholen zijn om bij Weizigt een natuur- en milieules te volgen. Welke duurzaamheidsthema's worden behandeld tijdens een schooljaar en wat zouden scholen doen als het niet meer mogelijk is om lessen bij Weizigt te af te nemen?

2.1 'Waarom maakt u gebruik van het lesaanbod en de lesmaterialen van Weizigt?'

- **22 x:** Weizigt biedt mij de ruimte (tuin, dieren), de faciliteiten (gereedschappen, leskisten) en kennis om les te geven over een van de thema's.
- **10 x:** Het aanbod van Weizigt ontzorgt mij. Hierdoor heb ik tijd om mijn klas voor te bereiden op de les en het bezoek aan het centrum.
- **25 x:** Kinderen leren niet alleen op een cognitieve wijze. Leren door te doen (ervaren) is net zo belangrijk. De lessen van Weizigt bieden dat.
- **8 x:** Het bespaart mij ontwikkeltijd om een les te maken.

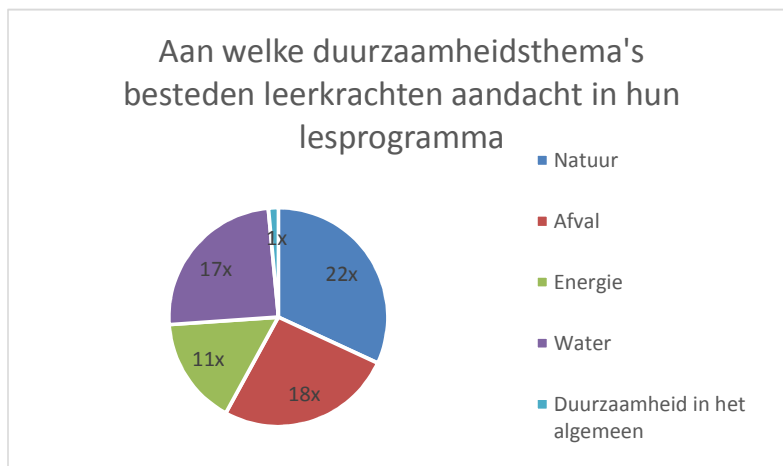
Andere redenen die de respondenten aangaven zijn:

- Kinderen vinden het leuk om buiten het lokaal op een andere manier te leren.
- De manier waarop de lessen van Weizigt zijn ingericht zijn niet haalbaar op school zelf.
- Weizigt is op loopafstand van de school, dus gemakkelijk bereikbaar.
- Visuele, praktische ondersteuning van de biologielessen op school.

2.2 Welke thema's behandelt de leerkracht?

In hun natuurlessen besteden de meeste respondenten aandacht aan natuur (22 keer) op de voet gevolgd door afval (18 keer) en water (17 keer). Energie komt minder aan bod als apart thema (11 keer). Duurzaamheid is voor het onderwijs geen apart thema. Duurzaamheid zien zij eerder als een samenvattende term voor de bovengenoemde thema's.

2.3 Missen de leerkrachten nog iets in het aanbod?

Antwoord op de vraag 'Mist u nog iets in ons aanbod?':

- Nee: 77 %
- Ja: 15 %
- Geen antwoord: 8 %

Indien ja, wat missen sommige leerkrachten dan?

- Een leskist over bijen voor oudere kinderen wordt gemist.
- In de leskist Vlinders worden de eitjes en poppen van het Groot Koolwitje gemist.
- Aanbod voor leerlingen uit groep 3 wordt gemist.
- Minder en iets eenvoudiger beschreven opdrachten.
- Rekeninghouden met kinderen die leesmoelijkheden hebben en het ontbreken van een inhoudsopgave in het boekje.

2.4 Zijn de leerkrachten tevreden over de les die ze op dat moment volgen?

Overall zijn de leerkrachten zeer tevreden over de les die zij bij Weizigt hebben gevolgd. Gemiddeld geven zij een 8,8.

Antwoord op de vraag 'Sluit de les aan bij uw project of lesprogramma?':

- Nee: 8 %
- Ja: 69 %
- Geen antwoord: 23 %

2.5 De rapportcijfers op een rij

- De leerkrachten zijn zeer tevreden (8,6) over de inhoud van de les die zij op dat moment volgden.
- De leerkrachten zijn zeer tevreden (8,6) over de vormgeving en kwaliteit van het lesboekje/lesmap die zij bij deze les ontvingen.
- De leerkrachten zijn zeer tevreden (9,9) over de begeleiding (introductie door medewerkers van Weizigt en de NME-assistenten).

3 Geen NME-aanbod meer, wat dan?

In de afgelopen drie jaar is het aanbod van natuur- en milieulessen sterk afgenomen. Landelijk staat het NME-aanbod bij verschillende gemeentes onder druk. Een aantal NME-centra hebben zelfs hun deuren moeten sluiten. Op welke manier zouden de leerkrachten in hun lessen aandacht kunnen geven aan het thema duurzaamheid (natuur, afval, energie en water) als zij geen leskisten en lessen meer kunnen afnemen bij Weizigt?

Uit de respons blijkt dat leerkrachten verwachten minder aandacht te zullen geven aan natuur en milieu. Sommige leerkrachten zullen zelf een les samenstellen met behulp van School-TV of met de leerlingen bijvoorbeeld een aflevering van het Klokhuis bekijken. Het is een mogelijkheid, het zelf invullen van dit thema, maar het geniet niet de voorkeur van de leerkracht. De inhoud van de lessen zullen dan meer van de kinderen vragen op cognitief gebied. De levendige, praktische manier om de leerstof op de kinderen over te brengen, wordt dan gemist. Leerkrachten zijn van mening dat kinderen hierdoor minder leren en het onderwerp minder interessant wordt. Het wegvallen van het NME-aanbod sluit ook niet aan bij de manier waarop het onderwijs zich op dit moment ontwikkelt. De scholen laten kinderen tegenwoordig namelijk steeds meer leren door te doen en te ervaren in plaats van door enkel stof vanuit een boek of scherm te doceren.

Les op het terrein. 'Afval bestaat niet'. Hergebruik van materialen. Leerlingen maken een hek van wilgentenen. (Foto: Duurzaamheidscentrum Weizigt)

Enkele quotes van de respondenten:

"Via de methode komt het een en ander aan bod, maar niets is lekkerder dan met proefjes en materiaal aan de slag te gaan."

"Voornamelijk door filmpjes etc. Ik denk dat ik niet zo snel naar buiten zou gaan."

"Een leerkracht die zelf een les maakt of een excursie organiseert om bijvoorbeeld de natuur in te gaan is daar veel tijd aan kwijt. Voor leerkrachten is het aanbod van Weizigt daarom onmisbaar."

"We zijn dan sterk afhankelijk van de informatie in het boek en op het digi-bord. Als deze ondersteuning wegvalt, zou een gezond stuk 'realisme' uit ons totale natuuraanbod wegvallen."

4 Betalen voor het aanbod

Op dit moment betalen de scholen niet voor het afnemen van een leskist of les. Stel dat in de toekomst dat wel het geval zou zijn, wat vinden de leerkrachten daarvan en wat zou volgens hen een redelijke prijs zijn? Op dit moment hanteert Weizigt de volgende prijzen voor scholen buiten de regio:

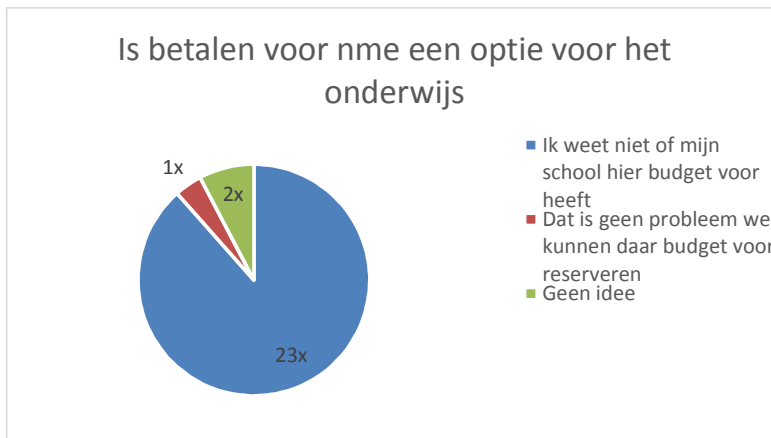
- Het gebruik van een leskist: € 49,50 excl. 21% BTW per periode per leskist.
- Het volgen van een les zonder begeleiding: € 49,50 excl. 21% BTW (per groep).
- Het volgen van een begeleide les: € 149,50 excl. 21% BTW (per groep).

*Wandelen voor Water 2014
Leerlingen ervaren hoe het is om 6 km te lopen met 6 liter water op je rug, de normaalste zaak ter wereld voor leeftijdsgenootjes in ontwikkelingslanden. De opbrengst van de sponsorloop gaat naar een sanitatieproject in een ontwikkelingsland. (Foto: Jeroen Niemeijer)*

4.1 Is het zelf betalen voor NME-les en leskisten een optie voor het onderwijs?

Slechts één keer gaf een leerkracht aan dat het betalen voor een les geen probleem zou zijn omdat de school daar budget voor kan reserveren. Ongeveer 90% van respondenten gaf echter aan dat zij niet weten of de school budget heeft voor betaalde lessen. In dat geval zou de school naar andere financiering moeten zoeken of de lessen op moeten nemen bij het verdelen van de voor de school beschikbare budgetten.

Enkele reacties van de respondenten:

"Het vragen voor een bijdrage aan ouders is lastig. Sommige ouders zijn niet in staat om mee te betalen aan uitstapjes."

"Ik ben van mening dat de Drechtsteden dit moet blijven betalen. Gezonde voeding en bewust met je leefomgeving omgaan, is belangrijk voor de toekomst van onze kinderen. Door ze op deze manier hiermee kennis te laten maken, hoop je dat ze bewuster met het milieu zullen omgaan." (Deze leerkracht volgde de Tuinles.)

4.2 Wat zou volgens de leerkrachten een redelijk bedrag zijn per les?

Enkele reacties van de respondenten:

"€ 50,- is voor een school een hoog bedrag, vooral als de school meerdere keren per schooljaar een les wil volgen."

"Scholen moeten al flink bezuinigen. Het is van groot belang dat deze lessen vrij en gratis te volgen zijn".

4.3 Als de leerkrachten zelf een prijs mogen bepalen. Wat is volgens hen een redelijke prijs?

De meeste respondenten gaven aan dat een bedrag van €2,- per leerlingen redelijk zou zijn maar durven daar niet echt een uitspraak over te doen. Slechts één respondent gaf aan dat hij €25,- per les een redelijk bedrag vindt. Een hoger bedrag zouden tot gevolg hebben dat hij niet meer kan deelnemen aan de lessen van Weizigt.

5 Wat betekent natuur- en milieueducatie voor de leerkrachten en hun leerlingen?

Enkele quotes van respondenten:

"NME biedt mij de mogelijkheid om als leerkracht de kinderen kennis te laten maken met duurzaamheid op een levendige manier. Waarbij de kinderen leren door te doen!!"

"Veel kinderen komen niet zo snel in aanraking met de natuur, voor die kinderen is dit een kans om daarmee in aanraking te komen en evt. nog eens zelf terug te komen."

"Leuke en leerzame ochtend met bewustwording over hoe groente groeit en smaakt!"

"Een verrijking! Kinderen leren door te doen, daar is in het huidige programma weinig ruimte voor en ook de leskisten zijn top! Scheelt ons veel tijd, om dat zelf te maken/verzamelen hebben we helaas geen/weinig tijd voor. Moet mogelijk blijven."

"Kinderen leren door te ontdekken en ervaren spelenderwijs de thema's."

"Leuke, gezellige en leerzame middagen!"

"Praktische aanvulling op de lessen."

"Onmisbaar. Te kostbaar om weg te laten."

"De kinderen vinden het superleuk. Ze leren hier meer van (door te doen) dan alleen uit een boek."

"Het is een belangrijke aanvulling op het onderwijs, door te doen leren de kinderen zo veel meer dan alleen uit een boek. Ik zou het heel jammer vinden als kinderen in de toekomst dit niet kunnen meemaken/bleven."

"Buiten dat het een prachtig terrein is en goed onderhouden, is het voor de buurt ook een belangrijke plek."

"Weizigt geeft d.m.v. een prettig samenwerking een praktische/visuele ondersteuning van de biologielessen. Hierbij valt de nadruk op het zelf ontdekken van dingen in de natuur door eens stukje (begeleid) zelfstandig werken van de leerlingen te stimuleren."

"Een woord: Ervaren."

"Heel veel en graag zo doorgaan."

6 Conclusies & Aanbevelingen

De belangrijkste conclusie die na het onderzoek naar voren komt is: zonder Weizigt geen waardevol natuuronderwijs in de Drechtsteden. Bij Weizigt kunnen kinderen verschillende NME-thema's onderzoeken en beleven. Zonder de lessen op het terrein en de faciliteiten van Weizigt is het voor de meeste leerkrachten niet mogelijk om goede ervaringsgerichte natuurlessen te geven. Het ontbreekt hen aan tijd, kennis, middelen en de ruimte om een NME-les te ontwikkelen.

De leerkrachten waarderen de inhoud van het aanbod, de vormgeving en de begeleiding en de aansluiting bij het eigen lesprogramma. Zowel de lessen en leskisten zijn onmisbaar voor het primair onderwijs.

Ondanks deze positieve score blijft het belangrijk dat Weizigt scherp is op wat zij doet. Het volgen van ontwikkelingen in het onderwijs en het actualiseren van de lessen blijft noodzakelijk. Hiervoor zal het educatieteam van Weizigt de komende tijd de contacten met de pabo weer versterken. Daarnaast zal Weizigt investeren in het relatiebestand en de contacten met het primair onderwijs via projecten zoals 'Energieke Scholen' en door actieve communicatie het belang van NME breder uitdragen.

*Jonge onderzoeker. Welk waterbeestje zie ik?
(Foto: Duurzaamheidscentrum Weizigt)*

De leerkrachten hebben ook feedback gegeven op de middelen (inclusief het terrein) die Weizigt voor de lessen heeft ontwikkeld en aanbiedt. Naar aanleiding hiervan is het belangrijk om de lesboekjes, werkbladen en de educatieve materialen/faciliteiten op het terrein eens goed te bekijken. Zijn de teksten, de beschrijving en de hoeveelheid van de opdrachten op het juiste niveau van de verschillende leeftijdsgroepen en bedient het aanbod alle onderwijsgroepen in voldoende mate?

Ook komt uit het onderzoek dat het niet verstandig is om scholen te laten betalen voor lessen en leskisten. De leerkrachten hebben duidelijk aangegeven dat de scholen nauwelijks tot geen middelen hebben om lessen of leskisten te betalen. Als het Educatief Aanbod niet meer gratis aangeboden wordt, zullen scholen dan ook naar alle waarschijnlijkheid niet veel meer afnemen.

Al met al kan geconcludeerd worden dat NME bij Weizigt door de leerkrachten uit de regio gezien wordt als essentiële aanvulling op het eigen curriculum. Het ervaringsgerichte leren is onmisbaar, willen we kinderen laten opgroeien tot betrokken volwassenen die duurzame keuzes maken en zo bijdragen aan een duurzame wereld.

Bijlage 1. Voorbeeld van de enquête

Enquête Tevredenheidsonderzoek basisscholen.

Duurzaamheidscentrum Weizigt wil graag van u weten of u tevreden bent over ons lesaanbod. Met uw feedback kunnen wij onze producten en werkwijze verbeteren.

Naam school & telefoonnummer: .....

Plaats: .....

Naam leerkracht: .....

Email leerkracht: .....

Leerkracht in groep: .....

Onze school heeft een continurooster Ja Nee

De les die we vandaag bij Duurzaamheidscentrum Weizigt deden is:

.....

1. Bent u bekend met het lesaanbod van Duurzaamheidscentrum Weizigt?

- Nee
- Zo ja, wat vindt u van het aanbod? Graag omcirkelen welk cijfer van toepassing is. (1 is heel slecht, 10 heel goed).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Hieronder is ruimte om uw antwoord toe te lichten.

.....

.....

.....

2. Waarom maakt u gebruik van het lesaanbod en de lesmaterialen van Weizigt? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Weizigt biedt mij de ruimte (tuin, dieren), de faciliteiten (gereedschappen, leskisten) en kennis om les te geven over een van de thema's.
- Het aanbod van Weizigt ontzorgt mij. Hierdoor heb ik tijd om mijn klas voor te bereiden op de les en het bezoek aan het centrum.
- Kinderen leren niet alleen op een cognitieve wijze. Leren door te doen (ervaren) is net zo belangrijk. De lessen van Weizigt bieden dat.
- Het bespaart mij ontwikkeltijd om een les te maken.
- Andere: .....
- .....

3. Aan welke duurzaamheidsthema's besteedt u in uw lesprogramma aandacht? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Natuur
- Afval
- Energie
- Water
- Duurzaamheid in het algemeen
- Overig: .....

4. Mist u nog iets in ons aanbod?

- Nee
- Zo ja, wat dan? .....
- .....

5. A. Wat vindt u van de inhoud van de les die u vandaag bij Duurzaamheidscentrum Weizigt afneemt? Graag omcirkelen welk cijfer van toepassing is. (1 is heel slecht, 10 uitstekend).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

B. Wat vindt u van de vormgeving en kwaliteit van het lesboekje/lesmap die bij de les van vandaag hoort? Graag omcirkelen welk cijfer van toepassing is. (1 is heel slecht, 10 uitstekend).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

C. Wat vindt u van de begeleiding van deze les? Graag omcirkelen welk cijfer van toepassing is. (1 is heel slecht, 10 uitstekend).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

- Niet van toepassing het is een Doe-het-zelfles

D. Sluit de les aan bij uw project of uw lesprogramma?

- Ja
- Nee

Indien gewenst kunt hier uw antwoord toelichten

.....

.....

.....

E. Als u de les die u vandaag hebt gedaan, zou waarderen met een cijfer tussen 1 en 10, welk cijfer geeft u dan? Graag omcirkelen welk cijfer van toepassing is. 1 is heel slecht, 10 uitstekend.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

F. Heeft u nog opmerkingen of ideeën?

.....

.....

.....

6. Als u geen leskisten meer zou kunnen afnemen bij Weizigt, hoe zou u dan in uw lessen nog aandacht besteden aan het thema duurzaamheid (natuur, afval, energie en water) ?

.....

.....

.....

7. De Drechtsteden betaalt nu de lessen en leskisten. Stel dat uw school moet betalen voor een les of leskist. Zou dat een optie zijn?

- Ik weet niet of mijn school hier budget voor heeft.
- Dat is geen probleem we kunnen daar budget voor reserveren.
- Geen idee.

Indien gewenst kunt hier uw antwoord toelichten

.....

.....

.....

8. Wat zou een redelijk bedrag zijn per les?

- € 50,-
- € 75,-
- € 100,-
- € 150,-
- € ..... vind ik een redelijke prijs.

Indien gewenst kunt hier uw antwoord toelichten

.....

.....

.....

9. Wilt u hieronder in eigen woorden beschrijven wat Natuur -en Milieu Educatie voor u als leerkracht en uw leerlingen betekent?

.....

.....

.....

.....

10. Mag Duurzaamheidscentrum Weizigt u benaderen voor verdere toelichting?

- Ja
- Nee

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Uitslag van de enquête op een rij

- **Bent u bekend met het lesaanbod van Duurzaamheidscentrum Weizigt**
Niet bekend met het aanbod 1x
- Bekend met ons aanbod 25 x
- Gemiddeld cijfer voor het aanbod 8,5

Reacties op het aanbod

- Super! leuk, leerzaam, voldoende uitleg (vrijwilligers).
- De tuinles is erg leerzaam en kinderen kunnen dit zelfstandig in een groepje onderzoeken. Deze les doen ik met mijn klas al voor de 4de keer.
- Het is jammer dat de leuke uit de lessen is verminderd.
- Al 35 jaar maak ik met heel veel plezier gebruik van het lesaanbod van Duurzaamheidscentrum Weizigt.
- Alleen jammer dat bepaalde lessen geschrapt zijn: de kip en het ei. Voor groep 3 is er weinig keus nu.
- Overzichtelijk lesmateriaal/goede begeleiding/ goede samenwerking met medewerkers.

Waarom maakt u gebruik van het lesaanbod en de lesmaterialen van Weizigt? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- 22 x Weizigt biedt mij de ruimte (tuin, dieren), de faciliteiten (gereedschappen, leskisten) en kennis om les te geven over een van de thema's.
- 10 x Het aanbod van Weizigt ontzorgt mij. Hierdoor heb ik tijd om mijn klas voor te bereiden op de les en het bezoek aan het centrum.
- 25 x Kinderen leren niet alleen op een cognitieve wijze. Leren door te doen (ervaren) is net zo belangrijk. De lessen van Weizigt bieden dat.
- 8 x Het bespaart mij ontwikkeltijd om een les te maken.

Andere redenen die leerkrachten geven zijn:

- Kinderen vinden het leuk om buiten het lokaal op een andere manier te leren.
- De manier waarop de lessen van Weizigt zijn ingericht zijn niet haalbaar op school zelf.
- Weizigt is op loop afstand van de school, dus makkelijk bereikbaar.
- Visuele, praktische ondersteuning van de bio-lessen op school.

Aan welke duurzaamheidsthema's in de lesprogramma's besteden leerkrachten aandacht (meerderde antwoorden zijn mogelijk).

- Natuur 22 x
- Afval 18 x
- Energie 11 x
- Water 17 x
- Duurzaamheid in het algemeen 1 x

Andere thema's die leerkrachten noemen zijn:

- Klimaat/ seizoen.
- Zit in onze wereldoriëntatie methode, soms ook in projectwerken.
- Afval via methodes
- Duurzaamheid wordt niet apart behandeld.
- Wees zuinig op de schepping.

Mist u nog iets in ons aanbod?

Nee 20 x

Ja 4 x

Leerkrachten missen:

- Een leskist over bijen voor oudere kinderen.
- Het schoonmaken van de stallen.
- Een aanbod voor groep 3 is er niet begreep ik.
- De leskist Vlinders valt tegen. Voorheen had de leskist eitjes en poppen van het groot koolwitje.

Tevredenheid over het les aanbod in zijn totaliteit

De leerkrachten zijn zeer tevreden (8,6) over de inhoud van de les die zij op dat moment volgde.

De leerkrachten zijn zeer tevreden (8,6) over de vormgeving en kwaliteit van het lesboekje/lesmap die zij bij deze les ontvingen.

De leerkrachten zijn zeer tevreden (9.9) over de begeleiding (introdactie door medewerkers van Weizigt en de NME assistenten).

Niet van toepassing het is een Doe-het-zelfles (6 x)

Sluit de les aan bij uw project of uw lesprogramma?

Ja 18 x

Opmerkingen en ideeën van leerkrachten over het lesaanbod:

- Aan het begin van het schooljaar zijn we voornamelijk bezig met groepsvorming/samenwerken daar sluit het bij aan. Niet zo zeer bij de lesstof die we op het moment aanbieden.
- Doe een inhoudsopgave voorop het boekje, is makkelijker zoeken. Proeven (tuinles) Is heel leuk!
- Soms lastig aanwijzingen voor kinderen (waterproefles)
- De les sluit goed aan bij onze biologische methode.
- Vorig schooljaar zijn we een tuintje gestart op het balkon van onze school.
- De les sluit niet aan. Dat hoeft ook niet. Wel ter voorbereiding de filmpjes gezien en gesprekken gevoerd.
- Er was een ander thema gepland deze week.
- Het zijn wel heel veel opdrachten. De kinderen maken eigenlijk het merendeel van de opdrachten niet. Dat zouden ze best jammer kunnen vinden.
- Ga zo door! Eén opmerking: Soms wordt bij een bepaalde les wel eens klakkeloos ervan uitgegaan dat iedereen in de evolutie gelooft. Dat nog heel veel mensen geloven in de schepping wordt veronachtzaamd.
- Het lesboekje is voor kinderen met leesmoelijkheden soms wel pittig.
- Deze les is altijd in te passen.
- Misschien kan er in het lesmateriaal opgemerkt worden dat de natuur onderdeel is van Gods schepping.
- Doe het zelf les. Losse les niet gekoppeld aan huidig thema.
- Onze groep was zo gedreven dat wij te weinig tijd hadden om alles te doen, maar met de nabespreking komt dat weer goed.

De leerkrachten zijn zeer tevreden over de les die zij bij Weizigt hebben gedaan gemiddeld geven zij een 8,8 .

Geen NME aanbod meer, wat dan?

Hoe zouden de leerkrachten in hun lessen aandacht geven aan het thema duurzaamheid (natuur, afval, energie en water) als zij geen leskisten en lessen kunnen afnemen bij Weizigt?

- Meer op cognitief gebied. Minder leuk en leerzaam voor de kinderen. Weizigt biedt ons de mogelijkheid om de ze onderwerpen op een levendige manier aan bod te brengen.
- Voornamelijk door filmpjes etc. Ik denk dat ik niet zo snel naar buiten zou gaan.
- Zelf lessen ontwikkelen en de natuur ingaan. Dit kost wel veel tijd vandaar zijn wij blij met jullie aanbod.
- Minder tot niets.
- Internet/klokhuis aflevering.
- Ja, maar dat is minder interessant voor de kinderen.
- Filmpjes en proefjes.
- Via de methode komt het een en ander aan bod, maar niets is lekkerder om met proefjes en materiaal aan de slag te gaan.
- Het zou een les worden met minder concreet materiaal.
- Zelf ontwikkelen of elders zien te halen.
- Zelf een excursie verzinnen en organiseren.
- Jawel, dit komt in de huidige lesmethodes ook royaal aan bod.
- Dan zou ik me waarschijnlijk moeten beperken tot het boek.
- Dan moeten leerkrachten deze lessen zelf "bedenken" en vormgeven.
- Minder!
- d.m.v. projecten.
- We zijn dan sterk afhankelijk van de informatie in het boek en op het digi-bord. Als deze ondersteuning wegvalt zou een gezond stuk 'realisme' uit ons totale natuur-aanbod wegvallen.
- Via digi-bord minder dekkend.
- Zelf maken.

Betalen voor het aanbod

Is het zelf betalen voor NME lessen en leskisten een optie voor het onderwijs.

23 x Ik weet niet of mijn school hier budget voor heeft.

1 x Dat is geen probleem we kunnen daar budget voor reserveren.

2 x Geen idee.

Toelichting van de leerkrachten op het antwoord.

- De school heeft waarschijnlijk geen budget.
- Ben van mening dat de Drechtsteden dit moet blijven betalen. Gezonde voeding en bewust met je leefomgeving omgaan is belangrijk voor de toekomst van onze kinderen. Door ze op deze manier hier mee te laten kennis maken, hoop je dat ze bewuster met het milieu zullen omgaan.
- Op dit moment is dit niet begroot. Dat zou dus overweging moeten worden.
- Het inzetten van deze lessen zijn wel een onmisbaar onderdeel voor de lessen op school.
- We hebben hier geen budget voor, dus we zullen hiervoor naar kanalen moeten zoeken.

Wat zou volgens de leerkrachten een redelijk bedrag zijn per les?

9 x € 50,-

3 x € 75,-

1 x € 100,-

Redelijke prijs voor een les volgens de leerkrachten

€ 25,-

Opmerkingen van leerkrachten over het bepalen van een bedrag voor een les

- Er is weinig budget voor uitstapjes en ouders zijn niet in staat om extra geld hiervoor te betalen. Vind ik moeilijk te beoordelen, verschilt denk ik, omdat er verschillende materialen, voorbereiding, begeleiding nodig zijn.
- Ik heb geen idee.
- anders is de kans groot dat we niet meer kunnen deelnemen.
- 50 euro is voor een school veel geld als je een aantal keren per jaar een les wilt volgen.
- maar dan wordt wel verwacht dat de dieren van de opdrachten op hun plek zijn zodat je ook daadwerkelijk de opdracht kan doen.
- Bij een gemiddelde groepsgrootte van 25 leerlingen ga ik uit van een bijdrage van € 2,- per leerling. Daar kan en wil ik geen uitspraak overdoen.
- €2,- per leerling lijkt ons dan redelijk.
- Scholen moeten al flink bezuinigen. Het is van groot belang dat deze lessen vrij en gratis te behandelen zijn.

Wat betekent Natuur -en Milieu Educatie voor de leerkrachten en hun leerlingen.

- NME biedt mij de mogelijkheid om als leerkracht de kinderen kennis te laten maken met duurzaamheid op een levendige manier. Waarbij de kinderen leren door te doen !!
- Veel kinderen komen niet zo snel in aanraking met de natuur, voor die kinderen is dit soms een kans om daarmee in aanraking te komen en evt. nog eens zelf terug te komen.
- Leuke en leerzame ochtend met bewustwording over hoe groenten groeit en proeft.
- Een verrijking! Kinderen leren door te doen, daar is in het huidige programma weinig ruimte voor en ook de leskisten zijn top! Scheelt ons veel tijd, om dat zelf te maken/verzamelen hebben we helaas geen/weinig tijd voor. Moet mogelijk blijven.
- Kinderen leren door te ontdekken en ervaren spelenderwijs de thema's.
- Leuke en gezellige en leerzame middagen!
- Praktische aanvulling op de lessen.
- Onmisbaar. Te kostbaar om weg te laten.
- De kinderen vinden het superleuk. Ze leren hier meer van (door te doen) dan alleen uit een boek.
- Het is een belangrijke aanvulling op het onderwijs door te doen leren de kinderen zo veel meer dan alleen uit een boek. Ik zou het heel jammer vinden als kinderen in de toekomst dit niet kunnen meemaken/bleven.
- Buiten dat het een prachtig terrein is en goed onderhouden is het voor de buurt ook een belangrijke plek.
- Weizigt geeft d.m.v. een prettig samenwerking een praktische/visuele ondersteuning van de biolessen. Hierbij valt de nadruk op het zelf ontdekken van dingen in de natuur door eens stukje (begeleid) zelfstandig werken van de leerlingen te stimuleren.
- Een woord ervaren.
- Heel veel en graag zo doorgaan.